

Homo chalupář

... A JEHO EVOLUCE V ČESKU

Na samotě u lesa, Chalupáři, Vesničko má středisková... Pro důkaz, že Češi mají chalupářství v genech, stačí prolistovat třeba jen seznam tuzemských filmů a seriálů. „A na chalupu k bábince odjížděl i Hurvínek,” usmívá se sociální geografka Z Univerzity Karlovy RNDr. DANA FIALOVÁ, Ph.D., která se fenoménem, jak Češi tráví volný čas, zabývá už léta. „V nadsázce řečeno - jednou z prvních chat u nás byl Karlštejn. Karel IV. si ho nechal postavit nad Berouňkou, aby měl kam jezdit.” Proč jsou v tuzemsku víkendové chaty a chalupy tak oblíbené? Kdy se k druhým domovům nejčastěji vracíme? Proč jejich boom v poslední době sílí? A jak jsou na tom s chalupařením Slováci?

■ Češi, národ chatařů a chalupářů. Kde má naše záliba v takzvaných druhých domovech historické kořeny?

S oblibou říkám vtip o tom, že takovou první chalupou u nás byl vlastně Karlštejn. Když ale pomíneme šlechtu, která na své zámečky jezdila odjakživa, můžeme o trendu druhého bydlení mluvit někdy od konce 19. století, kdy docházelo k urbanizaci, k rozmachu měst a průmyslové výroby, a tím pádem i ke zhoršování životního prostředí v nich. Tehdy se ale druhé bydlení týkalo především vyšší střední vrstvy, tedy továrníků nebo vysoce postaveného úřednictva v monarchii.

■ Jak jejich druhé bydlení vypadalo?

Někteří si stavěli vily. Mezi typická místa patřily třeba Roztoky u Prahy, Dobříšovice, Černošice nebo Jevany. Jednalo se o místa v blízkosti velkých měst, a hlavně na železniční trati, čili dobře dostupná. Většinou se tam odstěhovala matka s dětmi a služebnictvem a hlava rodiny za nimi dojížděl na víkendy. Druhou formou takové, řekněme prvorepublikové rekreace, byly letní byty, kdy rodina jezdila k někomu na statek na venkově.

■ Kdy se rozmohlo chataření v dnešním slova smyslu?

První boom nastal v meziválečném období, kdy si buržoazní vrstva začala stavět první chatky. Ale takové to právě české chataření vychází z trampingu. Příští rok oslavíme 100 let od založení první trampské osady Ztracenka u Štěchovické přehrady.

■ Co k stavění osad tehdy lidi vedlo?

V té době se do Československa vrátila řada emigrantů, jež sem přinesli takový ten nádech amerického západu, který podpořily i rodokapsy, dobrodružné knížky o dobý-

▲ Když začala být za socialismu omezována výstavba nových chat, přišli Češi a Slováci na figl v podobě zahrádkářských kolonií. I s nimi je dnes v Česku kolem půl milionu obyvatelných chatiček, chat, chalup a víkendových apartmánů. Každou z nich využívá v průměru pět lidí, máme zde tedy zhruba 2,5 milionu chatařů a chalupářů. Zhruba stejný počet lidí pak jezdí na venkov ke známým. Jinými slovy - zkušenost s „víkendovým druhým bydlením“ má zhruba polovina obyvatel republiky.

vání Divokého západu a indiánech, a lidi najednou chtěli trávit volný čas v divoké přírodě. Inspirace byla i ve skautingu. Navíc s pokračující urbanizací docházelo ke zhoršování životního prostředí ve městech.

„To právě české chataření vychází z trampingu.“

A dalším velmi zásadním impulzem bylo zkrácení pracovní doby. *(Na sklonku roku 1918 byla v Československu uzákoněna osmihodinová pracovní doba. Ještě před první světovou válkou se pracovalo 10–12 hodin denně, pozn. red.)*

■ Pracovní týden měl ale i nadále šest dní, protože pracovní soboty byly u nás zrušeny až v roce 1968 (byť sporadicky se vyskytovaly až do března 1989). To ti lidé za první republiky jezdili na chaty pouze na neděli?

Nejprve se jezdilo na jednodenní výlety, a proto byly oblíbené lokality především v zázemí velkých měst, dostupné vlakem nebo paroplavbou. Postupně se ale začalo řešit, že by někde přespali, a tak se začaly budovat první sruby. Nejdříve jeden společný, ale jakmile mezi trampy přišly i squaw (v příbězích o Divokém západu tak byly označovány indiánské ženy, pozn. red.), začaly vznikat první chatičky a osady v lesích a u vodních toků.

■ Měli trampové na tyto stavby povolení, nebo vznikaly načerno?

Za první republiky vznikaly na soukromých pozemcích, které patřily např. statkářům, mlynářům. Většinou šlo ale o místa, která nešla zemědělsky obdělávat a ležela ladem. Lidé si tam něco postavili a na oplátku pak pomohli statkáři třeba se senem.

■ Vily přestaly být v kurzu?

To ne, do těch se jezdilo stále, stejně jako na letní byty. Ovšem tento typ druhého bydlení se týkal vyšších vrstev.

■ Trampové byli z těch nižších?

Buď šlo o značně levicově orientované intelektuály ze střední třídy, nebo o studenty či o dělnickou mládež. Řada z nich se také rekrutovala ze skauta. Skaut byl totiž hodně organizovaný a ti odrostlejší už se chtěli pohybovat po přírodě volně. Koneckonců trampům se tehdy říkalo i „divocí skauti“. Byla to určitá forma tehdejší rebelie. A ona to rebelie skutečně byla.

■ Takže začali trampové vadit?

Za první republiky vadili především zemskému prezidentu Hugovi Kubátovi (Československo se tehdy členilo na zemi Českou, zemi Moravskoslezskou, zemi Slovenskou a zemi Podkarpatoruskou; v čele každé

Trampům vděčíme za rozvoj chatařství, ale třeba i za nejednoho úspěšného sportovce. V každé prvorepublikové trampské osadě muselo být totiž hřiště. Hrál se volejbal, tenis, jezdilo se na vodě. Trampové dokonce vynalezli nohejbal. A u táboráku se začalo zpívat. A buřty se pečou dodnes...

z nich stál zemský prezident, jmenovaný československým prezidentem, pozn. red.). Kubát vydal v roce 1931 vyhlášku, která trampingu značně omezovala. Vadilo mu totiž, že spolu nocují nesezdané páry.

■ Chatové oblasti pak vznikly z těch trampských, nebo nezávisle na nich?

Obojí. Trampské hnutí je svobodomyšlné a nemá moc rádo, když se s chataři, kterým říkají padouři, srovnává. Takový ten původní trampingu funguje ještě dnes. Jsou to lidé, kteří se stále volně pohybují krajinou, pořádají v osadách potlachy (trampské srazy), hraje se volejbal a zpívá se u ohně za doprovodu kytar. Jenže některé původní osady se časem deformovaly, což souvisí s rozparcelováním a oplocením jednotlivých míst. To je třeba patrně ve středních Čechách na Kocábě, která je v trampském slangu známá jako Hadí řeka. Stále jsou tam osady typu Havran nebo Askalona, které tradici udržují, ale některé už se proměnily v typicky chatářské, k čemuž došlo v 90. letech, kdy se po restitucích začaly jednotlivé pozemky rozprodávat, a tedy i oplocovat.

■ Kdy nastal první boom chalupaření?

Nejdřív si musíme definovat rozdíl mezi chatařením a chalupařením. Chata je objekt postavený pro rekreaci, kdežto chalupa sloužila původně zpravidla k trvalému bydlení. Zatímco chataření kontinuálně pokračovalo od první světové války, chalupaření zažilo první boom až po druhé světové válce. Po odsunu německého obyvatelstva, kdy z Česka zmizely tři miliony obyvatel, tady zbyla spousta volných domů. Byla sna-

Po roce 2016 zažilo Česko nový boom chalupářství. Kvůli strachu z migrace a terorismu se zájem o usedlosti na venkově z roku na rok zvedl o 30 %, zcela vyprodané začaly být dlouho před letní sezonou i hotely, kempy a pronajímané chaty a chalupy. Naopak plány na zahraniční dovolenou zrušila čtvrtina Čechů. A protože ekonomická situace Čechů se stále zlešuje, trendem začala být i koupě bytů v apartmánových domech na horách (na snímku ty v Mísečkách v Krkonoších).

ha toto území nějak osídlit, ale kde ty lidi brát? Proto se tyto objekty začaly rozprodávat k rekreaci.

■ Kdy přišla druhá vlna?

Na přelomu 60. a 70. let. Zvýšila se podpora okresních měst, začaly se stavět panelové byty, došlo k rozvoji těžkého průmyslu a práce se přesunula do měst, což způsobilo odliv mladé generace z venkova. Ta se pak do svých rodných domů za rodiči vracela o prázdninách, jak známe třeba z *Honzíkovy cesty*. A ve chvíli, kdy rodiče zemřeli, začali mladí používat chalupu

„Po odsunu Němců zůstala spousta volných domů.“

k rekreaci. Proto najdeme chalupy kdekoliv. Chaty vznikaly u lesů a vodních toků, kdežto chalupy jsou často i na místech, u kterých leckdy nechápeme, jak se tam může někdo rekreovat. Jenže lidé k nim mají vztah.

■ V 60. a 70. letech došlo i k největšímu boomu v oblasti chataření. I za ten mohla socialistická industrializace?

Jednak, ale také byl uzákoněn pětiden- ní pracovní týden a volné soboty. Vliv měl i rozmach automobilismu, což umožnilo pohodlnější dojíždění i na místa, která byla veřejnou dopravou hůře dostupná. A svoji roli sehrála také normalizace. Lidé měli vcelku dost volných finančních prostředků, ale neměli je kam investovat. Nemohli cestovat, a tak hledali místa, kde by mohli trávit volný čas. Byla to jakási součást životního stylu: mám auto a chatu nebo chalupu.

▼ Jak vypadá průměrný rekreační objekt průměrného Čecha? Má 70 m², je v něm pět postelí, je v dojezdové vzdálenosti 30 km od bydliště a pravidelně ho využívá pět až šest lidí. A leží na pozemku o rozloze 1 000 m², kde je zahrada, záhony a ohniště (či krb). Nejvíce chat a chalup vlastní Pražané. V poměru k počtu obyvatel žije ale nejvíce chalupářů v Českých Budějovicích. A protože 20 % lidí si dnes „druhé bydlení“ pořizuje s tím, že se tam v důchodu odstěhují natrvalo (a dalších 60 % „luftáků“ o tom uvažuje), mění chalupářství i demografické složení jednotlivých částí republiky. Například Vysočina kvůli tomu výrazně „zestárla“.

■ Cítili se tam svobodněji?

Ano, měli tam větší volnost, a také tam spolu komunikovali víc než ve městech. Město hodně ztratilo na sousedských vztazích a myslím, že se na tom trochu podepsalo právě to druhé bydlení, kam na víkendy a prázdniny všichni odjížděli. Je to ale i tím, že se ve městech nevyužíval veřejný prostor tak jako v jiných státech. Ještě moji generaci by nenapadlo lehnout si v městském parku na deku. Na trávu se nesmělo a zeleň byla spíš pro parádu. Když chtěl tedy člověk do přírody, musel z města.

■ Kupovali si lidé chaty také z důvodu, že prostě toužili něco vlastnit?

Samozřejmě. Za socialismu u nás téměř nebyla možná výstavba rodinných domů (to se změnilo až v 80. letech, kdy byly ovšem preferovány hlavně skupinové formy zástavby rodinných domů, pozn. red.). Podporovala se především výstavba sídlišť. Suburbanizaci (výstavbu na okrajích velkých měst, pozn. red.) za socialismu utnuli, a tak si lidé začali stavět chaty. Proto je řada z nich i na dobře dostupných místech v blízkosti měst, kde došlo k přeměně druhého bydlení na trvalé. Ostatně tento trend sledujeme i u chalup, kdy se tehdejší mladí, současní sedmdesátníci, stěhují zpět na venkov. Dost často se tam ale stěhují i dnešní mladí, kteří touží žít v lepším životním prostředí. Tomuto fenoménu říkáme zelená migrace.

■ Za socialismu se to nedělo?

V mnohem menší míře. Na chalupách bydleli především umělci, kteří mohli pracovat z domova. Dnes, v době internetu, může pracovat z domova mnohem víc lidí, a do kanceláří dojíždějí třeba jen jednou týdně. Takové modelové území je například u obcí Ohrobec

a Dolní Břežany, tedy v jižním zázemí Prahy. Tato oblast se jmenuje Károv a Zálepy, a dnes se tam spolu mísí původní starousedlíci, chatáři, kteří se tam stále rekreují, a pak ti, kteří své bydlení transformovali na trvalé.

■ Jaké skupiny obyvatel měly za socialismu chatu nebo chalupu?

Všechny. Vůbec nezáleželo na tom, kde lidé bydleli, z jaké sociální skupiny pocházeli nebo jaké měli vzdělání.

„Češi zákon obešli, rostly zahrádkářské kolonie a v nich tzv. houby.“

■ Takže si mohl dejme tomu v 70. letech dovolit chalupu každý?

To zase ne. Bylo totiž velice obtížné najít pozemek, ty se složitě sháněly přes příbuzné a známé. Zejména ve starých chatových osadách z první republiky neměl nikdo zvenčí šanci, chaty se dědily z generace na generaci. Přesto byl ten boom tak obrovský, že se muselo v 80. letech přistoupit k regulacím. V řadě obcí pak byly stavební uzávěrky pro další rekreační objekty. A když už se nějaké území rozparcelovalo na kousky o maximální velikosti 400 m², mohla mít chata nejvýše 50 metrů čtverečních.

■ Dokázali to Češi nějak obejít?

Ovšem. V 80. letech začaly ve velkém vznikat zahrádkářské kolonie. Platil sice veli-

ce přísný zákon na ochranu zemědělského půdního fondu a nebylo možné jen tak zrušit ornici a něco na ní postavit, přesto existovala místa, která se nedala obdělávat těžkou zemědělskou technikou, a tak je zemědělci dali k dispozici zahrádkářům. S tím, že to bude dál zemědělská půda, na které si ale můžou postavit chatičky.

■ Jak mohly být velké?

Nejdřív 16 m², později pětadvacet. Správně se v nich původně ani nesmělo přespávat, ale tak to nikdy nefungovalo.

■ Dodržovala se předepsaná velikost?

Ne. Striktně dána totiž byla jen zastavěná plocha. Proto začaly vznikat takzvané „houby“. Postavil se základ a nad něj pak ještě jedno patro s terasami, které už ten základ značně přesahovalo. Což se dělo i v případech montovaných domů, které se už v 60. letech vyráběly na Slovensku. Jmenovaly se třeba Yveta (ta byla na vysokých kůlech vhodná do zátopových oblastí), Milada nebo Orlice. Taková chata měla jasně dané rozměry. Lidé si pouze postavili podezdívku a na ni namontovali tuhle prefabrikovanou stavbu. Jenže pak přišly děti, a tak se zvedla střecha a udělalo se další patro. A když se narodila vnoučata, přistavěla se další místnost. Tyhle přístavky už úřady neřešily.

■ Opravdu tehdy platilo, že byl každý chatář a chalupář tak trochu i kutil? I proto, že spousta věcí nebyla k dostání?

Kutily byli spíš chalupáři, kteří se snažili zachovat objekt v tom původním stavu a navodit takovou tu vesnickou idylu. Chalupa je přece jen větší objekt, takže

▲ Chataření přišlo za socialismu vhod i vládnoucí komunistické straně a její propagandě. „Nemělo smysl ukazovat ve filmech rodiny, které jezdí k moři, když se cestovat nemohlo. Navíc kdo si hraje na chatě, nezlobí. Během normalizace bylo pro lidi ideální zmizet z měst, kde se všichni navzájem sledovali, na chatu. Souvisí to i s panelovou výstavbou,“ říká Dana Fialová. Snímek je z kultovního seriálu *Chalupáři*.

na ní bylo víc práce a byl tam i prostor ke sběratelství. Chalupáři se více věnovali opravě domu a jeho okolí, kdežto chatáři žili více kolektivním způsobem života. I když i oni prováděli úpravy. Především proto, že mohli. Zatímco v bytě jste si dřív nemohli jen tak předělat bytové jádro (třeba vyzdít koupelnu, která bývala v panelácích z umakartu, pozn. red.), na chatě to šlo. Právě proto byl u nás počátkem 90. let takový rozmach hobby marketů. Kdysi jste sekačku mohli koupit jen v Tuzexu, nebo si ji vyrobit. Najednou ale byla k máni kdekoliv.

■ Bylo v oblíbenosti i zahradničení?

Tady je zajímavé pozorovat jeho proměny. Za socialismu byla malá část zahrady vymezena pro rekreační využití. Bylo tam ohniště a dejme tomu houpačka, a na zbytku se pěstovalo ovoce a zelenina, protože byly nedostatkovým zbožím. V 90. letech se ale začaly tyhle zahrady měnit na rekreační s anglickým trávníkem, okrasnými stromičky a bazénem. Po roce 2010 se ale lidé začali k zeleninovým záhonům zase vracet, protože je moderní bio. Dnes jsou tedy ty zahrady tak půl na půl. Jedna část je užiteková, druhá rekreační.

■ Byl nějaký rozdíl mezi komunitním životem chatářů a chalupářů?

Chalupáři to mají trochu jinak. Protože jsou jejich objekty ve venkovské obci, mají úzký vztah se starousedlíky. Je to hezký vidět třeba v seriálu *Chalupáři*, kdy pan Sovák je chalupářem a žije s místními, ale přidává se k nim i chatárka paní Bohdlová, která má chatu kousek za vsí. Takže ten Pražák nebo Brňák přivezl z města ne-

▲ V chalupářské osadě se smazávají i rozdíly mezi lidmi. Je fuk, odkud jste, co děláte, kolik máte peněz, koho volíte. Díky chalupám a chatám se opět učíme navazovat sousedské vztahy, které ve velkých městech vymizely. „Ve městě si půjde málokdo půjčit vejce nebo mléko k sousedům, tady ano. Roli hraje i to, že se žije venku, takže jste otevřenější, pozdravíte se přes plot,“ říká Fialová.

„Ve Švédsku je dokonce víc chat a chalup než u nás.“

dostatkové zboží a místní mu zase poradili, kdy vysadit ředkvičky a jak se stříhají stromy.

■ To se na ně nedívali skrz prsty jako na „luftáky“?

Není lufták jako lufták. Místní o těch „svých“ říkali: „To jsou naši Pražáci, ti jsou jiní.“ Stejně se mluvilo o těch, kteří jezdili na letní byty. Když člověka poznáte a musíte s ním vycházet, berete ho prostě jinak. To je stejné jako s migranty. Když je poznáte osobně, tak vám leckdy ani nepřijde, že přišli z jiné země. Lidé se bojí toho, co neznají.

■ Říká se, že každý pátý objekt u nás slouží k rekreačním účelům. Kdybychom měli za socialismu otevřené hranice, bylo by jich méně?

Pokud by šlo pouze o hranice, o tolik méně by jich nebylo. Byla tady ale spousta jiných omezení. Kromě výstavby rodinných domů a ochrany zemědělské půdy platila vyhláška o „střediskové soustavě osídlení“. Když zmíním film *Vesničko má středisková*, všichni asi vědí. Obce byly rozděleny na ty obvodního významu, střediskové obce a ostatní obce, ze kterých postupně zmizela škola, obchod a někdy i hospoda. Lidé se stěhovali do větších měst a v malých obcích zůstávaly objekty, kde se už nebydlelo, ale jezdilo se tam jen na rekreaci.

■ Chatáři a chalupáři ale nejsme pouze my, Češi. Druhé bydlení je velmi oblíbené třeba ve Skandinávii, především ve Švédsku. Čím to je?

Tam je dokonce ještě víc rekreačních objektů než u nás, a myslím, že je to právě tím, že žijí ve městech. Proto mají většinou nějakou chatu u jezera za městem a pak ještě další někde mnohem dál, kam jezdí třikrát do roka. Na chalupu či chatu ale jezdí i Francouzi, Kanadčané nebo třeba Novozélandané. Myslím, že je to jakási touha po klidu, odpočinku, kontaktu s přírodou.

■ Byli v dobách Československa stejně nadšenými chatáři i Slovinci?

Nebyli. U nich jsou typické hlavně ty zahrádkářské kolonie. V tomhle jsou jakoby posunutí a všechno u nich mělo pozdější nástup. To, co u nás bylo módní za první republiky, to u nich nebylo vůbec, a to, co u nás bylo v 60. letech, k nim přišlo o dvacet let později.

Po válce došlo k vysídlení části venkovského (německého) obyvatelstva, tři miliony lidí zmizely a zůstaly spousty volných objektů, které byly k dostání za babku. Zároveň se v 50. letech hromadně jezdilo na podnikové rekreace (na snímku). Pak přišel ale další boom individuálního chalupářství. Lidé si začali kupovat auta, a když byly v roce 1968 zrušeny pracovní soboty, začalo platit heslo: „O víkendů jedeme na chatu.“ Ukázka toho, že „my na to máme“.

■ Je to tím, že bylo Slovensko více zaměřené na zemědělství?

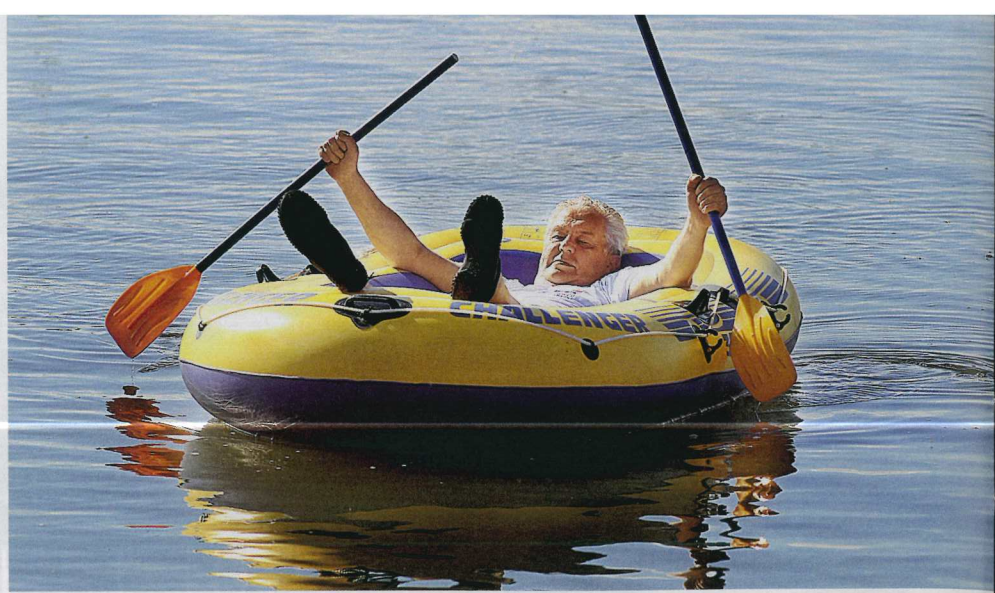
Jednak, a také se u nich mnohem více podporovala výstavba rodinných domů. Když se ale i u nás podíváte na místa, kde je nejméně rekreačních objektů, zjistíte, že jde o zemědělské oblasti. Oproti nám mají Slováci zase mnohem větší rozvoj apartmánových domů, a to především v Tatrách a u termálních pramenů. Navíc je tam ještě jeden zajímavý fenomén. Například v Tatranské Lomnici žili na sídlišťích lidé, kteří v místě i pracovali. Protože už tam ale práce ubylo a je tam i drahé, přestěhovali se do Popradu a původní byty buď pronajímají, anebo je prodávají a z bytovek se tak stávají rekreační domy.

■ Apartmánové domy se stavějí i u nás. Dají se považovat za druhé bydlení?

Ano, je to takový nový trend, kdy nejde o objekty, ale o byty. Mají ovšem stejnou funkci a zpravidla se budují v už tak dost zastavěných rekreačních střediscích, jako jsou Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou...

■ ...nebo třeba Mísečky.

O těch mi ani nemluvte! Těmito objekty jsme se inspirovali v zahraničí. Apartmánové domy jsou poměrně rozšířené v Alpách a třeba Italové jim říkají „studené postele“ a jsou z nich dost „opupinkováni“. Španělé mají zase takhle zabetonované pobřeží. A my jsme se bohužel nepoučili. Obce tak sice získaly „rychlé“ peníze za pozemek a daň z nemovitosti, které jsou u rekreačních objektů většinou třikrát vyšší než u těch trvalých, jenže najednou mají objekty, kolem kterých musí odhrnovat sniž nebo zřídít novou čističku. Vzhledem k rozpočtovému určení daní dostává ovšem obec peníze jenom na trvale žijící obyvatele, takže má vlastně hromadu bytů, o které se musí nějak starat, ale pouze hrstku trvale žijících lidí. Tudíž na tom ty obce spíše prodělaly.

▲ Usedlost na venkově vlastní či vlastnili všichni tři porevoluční prezidenti. Václav Havel venkovskou usedlost v Hrádečku u Trutnova koupil v roce 1967. A zde v prosinci 2011 i umřel. Václav Klaus si chalupu v jihočeských Prudicích pořídil už v roce 1974, moc tam ale nejezdí. Miloš Zeman v Novém Veselí spoluvlastní tvrz ze 16. století, patří mu v ní dvě místnosti. Pořídil si je už před rokem 1989. A letní dovolenou na Vysočině zahajuje pravidelně tím, že v nafukovacím člunu vyrazí na místní rybník Veselák (na snímku).

■ Když se ještě vrátíme ke klasickým chatarům a chalupářům. Došlo po roce 1989 k jejich úbytku?

Ano. Otevřely se hranice a do ciziny najednou vyrazily všechny generace. Lidé také začali podnikat a na chalupy měli méně času. Chalupaření je navíc i ekonomicky náročné, přece jen jde o druhou domácnost. Ale protože k těm místům měli lidé vztah, začali se pak do nich postupně zase

má strach jezdit na dovolenou do ciziny, což se projevilo hlavně v roce 2016, po migrační krizi. Lidé se vrátili k chalupám.

■ Jak jsme na tom dnes?

Můžeme předvídat, že kvůli politické situaci a atmosféře, která ve společnosti je, budou lidé k chalupaření tíhnout ještě víc. Jako za normalizace, kdy nikoho politika nezajímala.

■ Vážně dnešní atmosféru přirovnáváte k té normalizační?

Tohle je asi silné slovo, jsme svým způsobem svobodní, ale taková ta atmosféra, kdy část lidí na politické dění rezignuje, tady je. Vždyť třetina lidí ani nešla k volbám a mám dojem, že se zvětšuje podíl lidí, kteří rezignovali a zavřeli se na chalupy.

■ Takže u nás ani v budoucnu chatáření a chalupaření nezanikne?

Myslím, že to hodně záleží na bezpečnostní situaci ve světě a politickém klimatu u nás. Chaty a chalupy vždycky sloužily jako relax a jakýsi únik před realitou.

Veronika Šíp Tardonová

„Bohužel i u nás už jsou trendem ‚studené postele‘.“

vracet. Třicátníci, kteří na chalupách vyrůstali, začali mít vlastní děti, a právě pro trávení volného času s malými potomky je chalupa ideálním místem. Ve větší míře se pak lidé do chat a chalup začali vracet v souvislosti s ekonomickou krizí v letech 2009–2010, kdy neměli peníze na zahraniční dovolenou. A dnes je to podobné. Sice se máme ekonomicky dobře, ale spousta lidí

Tipy pro zahrádkáře

Floria TRAVIN

Unikátní moderní trávnické hnojivo s účinkem proti plevelům. V jednom kroku trávnické pohnojíte a díky herbicidní složce zároveň plevele zahubíte. Hnojivo následně působí v trávniku až dva měsíce a díky obsaženému zeolitu jej navíc provzdušňuje. Informativní prodejní cena: 649 Kč s DPH / 8kg balení. Více na www.megazahrada.cz

GARDENA SILENO city

Robotická sekačka pro malé městské zahrady do rozlohy 500 m². Bez problémů zvládá trávnický sklonem 25 procent a také úzké koridory a těsné pasáže, je ideální pro malé a úzké zahrady. Po dokončení sekání se automaticky vrátí do nabíjecí stanice. Doporučená maloobchodní cena je 26 990 Kč včetně DPH. Více na www.gardena.com.

